2008 жыл, 24-чю АПРЕЛЬ, ОРТА КЮН. № 79 (17930)

ЗАМАН

ГАЗЕТ 1924 ЖЫЛДАН БЕРИ ЧЫГЪАДЫ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

БАГЪАСЫ 3 СОМДУ

Парламент тынгылаула

Коррупцияны аркъа сюегин сындырыргъа таукелдиле

Бу кюнледе КъМР-ни Парламентинде «2008-2010 жыллада Къабарты-Малкъар Республикада коррупцияны профилактикасыны» республикалы программасыны проектин сюзюуге аталып тынгылаула болгъандыла. Аны ишине Парламентни депутатлары, республиканы право низамны сакълаучу органларыны оноучулары, КъМР-ни асламлы информация органларыны журналистлери къатышхандыла.

Тынгылауланы ача, КъМР-ни Парламентини Председатели Бечелланы Илияс коррупцияны жолун кесиу бюгюнлюкде уллу ишледен бирлери болгъанын белгилегенди, ол осал «ауруу» жамауат жашауну, экономиканы хар бёлюмюнде да кенг жайылгъанын, алай бла ол къыралгъа саулай къоркъуу салгъанын чертгенди. Власть органланы къуллукъчулары, кеслерини борчларын ангылап, хар бири кесини ишлеген жеринден законлукъну къаты сакъласа, коррупциягъа жер боллукъ тюйюлдю, дегенди.

Программаны КъМР-ни Экономика эм жамауат къоркъуусузлукъ жаны бла совети, КъМР-ни прокуратурасы, республиканы Экономиканы айнытыу эм сатыу-алыу министерствосу жарашдыргъандыла. Аны жашауда бардырлыкъла уа КъМР-ни къырал властыны толтуруучу органларыдыла, толтуруучу властьны федеральный органларыны жер-жерли органларыдыла, КъМР-ни муниципальный къуралыуларыны жер-жерли самоуправление органларыдыла, жамауат биригиуледиле эм организацияладыла.

Программаны магъанасы коррупция не къадар аз болур ючюн кюрешиудю, аны бизнесни айнырына эм къыйматлы болуруна зараны жетмезча этиудю, къырал органла андан таза болурлары, гражданланы харкюнлюк жашауларына аны хатасы жетмез ючюн къайгъырыуду, граждан обществону эм къыралны коррупция бла байламлы къоркъуудан къоруулауну жалчытыуду республикада коррупциягъа къажау сюелирча системаны къурауду.

Тынгылаулада программаны борчлары да шарт тохташдырылгъандыла. Аладан бек биринчиси коррупциягъа къажау кюрешде жамауатны жанындан болушлукъ табыуду.

Жыйылгъанла КъМР-де ич ишлени министри Юрий Томчакны, КъМР-ни Президентини эм Правительствосуну республиканы Парламентинде эм сюд органларында келечиси Залим Кашироковну, КъМР-ни Парламентини Законодательство, къырал къурулуш эм жер-жерли самоуправление жаны бла комитетини председатели Руслан Абазовну докладларына тынгылагъандыла. Аланы хар бири республикада коррупциягъа, аманлыкъчылыкъны хар тюрлюсюне къажау кюреш не халда болгъанын шарт юлгюле келтирип айтхандыла.

Сёз ючюн, Юрий Иосифович былай дегенди:

- Ич ишлени министерствосу коррупциягъа къажау кюрешге харкюнлюк ишинде дайым эс бургъанлай турады. Биз ол ишибизни республиканы прокуратурасы эм башха право низамны сакълаучу органла бла байламлыкъда бардырабыз. Быллай жууаплы борчну тамамлауда огъаргъы власть органлада эм жер-жерли самоуправлениягъа органларында кадрланы жууаплылыкъларын кётюрюуню магъанасы уллуду...

Андан ары сёзюнде Юрий Томчак Россей Федерацияны Президентини 2007 жылда 26-чы апрельде Федеральный жыйылыугъа Посланиясында коррупциягъа къажау кюреш миллет борчладан бирлери болгъаныны юсюнден айтханын айырып белгилегенди. Бюгюн КъМР-ни Парламентинде сюзюлген программада белгиленнген мадарла бошдан тюйюлдюле, ала аманлыкъчылыкъгъа къажау кюрешни право мардаларын тохташдырыргъа эм механизмни жарашдырыргъа онг берликдиле, дегенди. Ол белгилегенича, коррупциягъа къажау кюрешни полномочиялары Россей Федерацияны субъектлерине толусунлай берилгендиле.

Ич ишлени министри программаны жарашдырыугъа республиканы 20 министерствосу бла ведомствосу, шахарланы, районланы 13 администрацияларыны башчылары къатышханларын билдиргенди. Аланы барысыны оюмлары, предложениялары эсге алыннганларын айтып, артыкъда КъМР-ни Парламентини депутатларыны юлюшлерин айырып чертгенди. Андан ары ол программа РФ-ни эм КъМР-ни законларына тийишлиликде жарашдырылгъанын, аны жашауда бардырыр ючюн, 2 миллион 864 минг сом къоранч этиллигин, ол санда 2008 жылда 570 минг сом, 2004 жылда 1 миллион 370 минг сом, 2010 жылда 920 минг сом къоратыллыгъын, ол ахча республикалы бюджетден бёлюнюрюгюн айтханды. Программаны проекти Къабарты-Малкъарны битеу министерстволары эм ведомстволары бла келишип жарашдырылгъанды. Программа юч жылны ичинде тамамланыллыкъды, дегенди.

Залим Кашироков а программаны жашауда бардырыугъа, КъМР-ни Президентинден башлап, республиканы битеу право низамны сакълаучу органлары бирден толу къатышханларыны юсюнден айырып айтханды. Аны толтуруу бек алгъа аманлыкъчылыкъгъа къажау кюрешди деп, былайда сёз къырал властьны сейирлерин къоруулауну юсюнден баргъанын унутургъа керек тюйюлдю, алайды да, коррупциягъа къажау кюреш бюгюнлюкде къырал магъаналы борчха айланнганды, дегенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

КОЛЛЕГИЯ

Алгъыннгы кемчиликле къайтарылмазча

КъМР-ни Эл мюлк эм ашазыкъ министерствосуну коллегиясыны кезиулю жыйылыуу болгъанды. Анда биринчи кварталны итоглары чыгъарылгъан эселе да, жаз башы сабан ишле къалай бардырылгъанларына аслам эс бурулгъанды.

Министр Тембулат Эркенов кесини докладында жерчиликде шёндюгю болумгъа къарарргъа деп къуралгъан республикалы комиссия къаллай шартла ачыкълагъанын айтханды. Эл мюлк магъаналы жерле тийишлисича хайырланылгъанларын чертип, кюзлюк битимле ёсдюрюлген сабанлада, битеу алгъанда, хал аман болмагъанын билдиргенди. Былтыргъысы бла тенглешдиргенде, аланы тирликлиликлери бийик болур деген ышаныулукъ барды.

Коллегияны жыйылыуу болгъан кюннге 48 минг гектарда кюзлюклеге минерал семиртгичле берилгендиле. Химия препаратланы болушлукълары бла заранлы хансланы къурутуу 20 минг гектарда бардырылгъанды.

Жылны ал кюнлеринден башлап белгиленнгени чакълы бир жерге семиртгичле мажарыуну къайгъысы кёрюлгенди. Аммиак селитрадан 25 минг тонна келтирилгенди. Битеу алгъанда, тюрлю-тюрлю семиртгичле сатып алыргъа 340 миллион сом, гербицидлеге, дарманлагъа 170 миллион сом къоратыллыкъды.

Тембулат Хусейнович жазлыкъ битимлени себиу къалай къуралгъаныны юсюнден да шарт юлгюле келтиргенди. Урлукъла жетер чакълы бардыла. Аланы бек игилерин сатып алыргъа 16 миллион сом кетгенди. Техника алгъадан хазыр этилгени сабан ишлени белгиленнген болжалда тамамларгъа къоярыкъды. Отлукъ-жау материалла бла жалчытылыуда да чырмау чыгъарыкъ тюйюлдю.

Быйыл мирзеулюк нартюх 69 минг гектарда, чёплеу 23 минг гектарда, мал ашлыкъ эм башха битимле 68 минг гектарда себилликдиле деп белгиленнген эди да, ол иш къыстау бардырылады. Элли механизаторла, арендаторла техниканы кюн жарыгъы хайырланырын жалчытадыла. Урлукъ себиуню ёзен районлада 5-чи майгъа, тау этекледе 15-чи майгъа, тау мюлкледе уа 20-чы майгъа бошаргъа деп белгиленнгенди да, министр да, аны ызындан сёлешгенле да ол болжалгъа иш тамам этиллигине ышандыргъандыла.

Жыйылыуда мелиорация жаны бла болум да сюзюлгенди. Эм артда бардырылгъан инвентаризацияда ачыкъланнганыча, республикада суу салыр онг болгъан жерле 82 минг гектардан асламдыла. Мелиорация ызланы узунлукълары 3077 километрди. Аладан мюлкле аралылары 1140 километрдиле да, толусунлай суу салыу кезиуге хазыр этилгендиле.

Озгъан жыллада жиберилген иесизлик, кемчиликле, терсликле амалсызгъа къалдыргъанлары айтылгъанды. Суу барлыкъ ызла, артыкъда мюлклени кеслеринде илипинле, бек седирегенлери, техника жаны бла да къолайсызлыкъ ол магъаналы ишни тийишли даражада къурарргъа къоймайды, аллай болумдан чыгъыуну шарт мадарларын этмей амал жокъду деген оюмгъа келгендиле.

Докладда да, сёлешиуледе да терек бахчачылыкъны айнытыуну, ол жаны бла белгиленнген борчланы юсюнден айтылгъанды. Ол ишни илмуну, алчы сынауну мурдорунда къурарргъа керек болгъаны энчи чертилгенди.

Эм ахырында, жерчилик да, малчылыкъ да хайырлы болурларыны мадарлары белгиленип, «АПК-ны айнытыу» миллет проект берген онгланы толу хайырланыргъа кереклиси да чертилип, бегим къабыл этилгенди.

Коллегияны жыйылыууна КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары Чеченланы Ануар, Президентни советниги Уяналаны Аминат, Парламентни Аграрный политика эм табийгъатны хайырланыу жаны бла комитетини председатели Виктор Несутулов къатышхандыла.

КЪАЙГЪЫРМАЗЛАНЫ БОРИС.

СЕССИЯ

Сотталаны Къурман-Элбрус районну башчысы

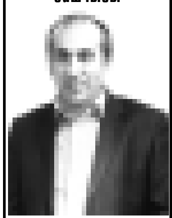

23-чю апрельде Элбрус муниципальный районну жер-жерли самоуправлениясыны Советини сессиясы болгъанды. Анда конкурс комиссияны айтханы бла жер-жерли администрацияны башчысына Сотталаны Сеитни жашы Къурман салыннганды.

Сессияны ишине КъМР-ни Президентини Администрациясыны башчысы Альберт Кажаров къатышханды.

КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Къайгъырыулукъ

Кооперативни ахчасына

Къабарты-Малкъарны агропр омышленность комплексин айнытыу жаны бла Май район республикада экинчи жерни тутады. Анда «Ленинчиле» эм мюлк производство кооперативни артыкъда уллу юлюшю барды. Аны жерчилик эм малчылыкъ бёлюмлеринде уруннганлары боюнларына салыннган борчланы дайым намыслы толтурадыла. Аны хайырындан кооператив арт юч жылда бир бири ызындан «Къабарты-Малкъарны бек айырмалы эл мюлк предприятиясы» деген сыйлы атха тийишли болуп келеди.

Ара производствону айнытыу, прогноз планланы толтуруу бла бирге мюлкню башчылары элни, къарыусуз жашагъанланы юслеринден къайгъырыуну да кеслерини борчларына санайдыла. Жерчиликде, малчылыкъда, жарашдырыучу бёлюмде уруннганла сабийлери сабий садха жюрюгенлери ючюн берлик ахчаны мюлк тёлейди. Ишчилерини бла урунууну ветеранларыны санатория путёвкаларын да алай. Ара производствогъа тири къатышханланы энчи фахмулары болгъан жашлары, къызлары бийик окъуу юйледе коллектив мюлкню ахчасына окъуйдула.

- Аллай ахшы тёрелени мындан ары, азайтхан угъай, бютюн кенгерте барыргъады муратыбыз. Шёндюгю къыйын заманда, ара производствода уруннганланыча, элибизде жашагъанланы да социальный пр облемаларын женгиллетиуню кесибизни борчубузгъа санайбыз, мындан ары да санагъанлай турлукъбуз, - деп билдиргенди мюлкню башчысы Владимир Бердюжа.

Бизни корр.

ПОЛИТИКА ПАРТИЯЛАДА

Тамамланыллыкъ жумушлагъа къарагъандыла

23-чю апрельде «Единая Россия» Битеуроссей партияны Къабарты-Малкъар регион бёлюмюню Политсоветини президиумуну уллу жыйылыуу болгъанды. Анда алты вопросха къаралгъанды.

«Таза суу» федеральный целевой программаны партия проектин къурарргъа деген башламчылыкъгъа къарап, президиумну членлери аны халкъны саулугъун сакълаугъа, аны жашау къолайлыгъын игилендириуге магъанасы айтып - айталмазча уллу болгъанын чертгендиле. Регион Политсоветде проектни жашауда бардырыуну координаторуна КъМР-ни Парламентини Аграрный политика эм табийгъатны хайырланыу жаны бла комитетини председателини заместители Сафарби Маремуковну салыргъа, анга проектни закон бла бегейтиуню борчун буюрургъа оноу этилгенди.

Жыйылыуда дагъыда партияны регион бёлюмю Уллу Ата журт урушда Хорламны 63-жыллыгъына атап бардырыллыкъ ишлени планы да къабыл этилгенди.

- Ветеранлагъа партия дайым да кёз-къулакъ болгъанлай турады,-дегенди Политсоветни секретары Борис Жеруков.-9-чу май а къыралыбызны бек уллу байрамыды, тарыхыбызда энчи магъананы тутады. Аны себепли анга аталгъан ишлени да бийик даражада бардырыргъа тийишлиди.

Андан сора да, президиумну членлери «Единая Россия» партиядан жер-жерли айырыу комиссияланы къауумларына кёргюзтюлген кандидатураланы эмда партияны Къабарты-Малкъар регион бёлюмюню исполкомуну башчысына, аны заместительлерине, жер-жерли исполкомланы башчыларына кёргюзтюлген кандидатураланы сюзгендиле.

Жыйылыуну ишине КъМР-ни Президентини Администрациясыны башчысыны заместители Залим Кашироков, муниципальный къуралыуланы башчылары къатышхандыла.

Жыйылыуну регион Политсоветни Секретары Борис Жеруков бардыргъанды.

Мадина ШУРДУМОВА, Къабарты-Малкъар регион бёлюмню къуллукъчусу.

АСКЕР-ПАТРИОТ ЮЙРЕТИУ

Заданияланы уста толтургъандыла

«Россей Федерацияны гражданларын патриот ниетледе юйретиу» деген къырал программагъа кёре жыл сайын битеу къыралда да «Хорлам» деген аскер-патриот оюн бардырылады. Анга битеулю билим берген учреждениялa къатышадыла. Бусагъатда республикада аны биринчи кесеги барады.

Кёп болмай Тырнаузну 6-чы номерли орта школунда шахарны битеулю билим берген учреждениялaрыны командаларыны район эришиулери болгъанды. Биринчи жер ючюн эл школла да къаты кюрешгендиле.

Алгъа командала ариу тизилип баралгъанларын кёргюзтгендиле, андан сора эришиуле башланнгандыла. Ала уа ючге бёлюннгендиле: «Стройда субай, сермешде кючлю», «Къорууланыу» эмда медицина конкурс. Эришгенлени аскер хазырлыкъларына, химия ууладан къоруулана билгенлерине, биринчи медицина болушлукъ эте билгенлерине багъа бичилгенди.

Ахырында 6-чы номерли орта школну бла гимназияны командалары айырмалы болгъандыла. Экинчи жерни Тырнаузну 3-чю номерли орта школуну жаш аскерчилери алгъандыла. Энди Элбрус районну жыйымдыкъ командасы битеуроссей аскер-патриот оюнну республикалы кесегине къатышырыкъдыла.

ТАЛАЛАНЫ А.

«Акъ-Суу» совхозну Прохладна районда алгъыннгы жерлерин бусагъатда чекленнген жууаплылыгъы болгъан «Жангы Малкъар» агрофирма хайырланады. Анда кюзлюк битимлени урлукълары заманында себилип, къышдан тап чыкъгъандыла.

Бюгюнлюкде механизаторла алагъа семиртгичле себедиле. Аланы сабанлагъа Локияланы Мурат ташыйды. Ол ишин терк эм тынгылы этгенини хайырындан тракторчула ишден бёлюнмейдиле.

Суратны МАМАЙЛАНЫ Алий алгъанды

ЖАЗЫЛЫУ - 2008

Хурметли окъуучула!

2008 жылны экинчи жарымына жазылыу кампания башланнганды.

«Заман»

газетге сиз связьны къайсы почта бёлюмюнде да жазылыргъа боллукъсуз. Жазылыуну алты айгъа багъасы **– 356 сом 10 капекди.**

Бизни индексибиз - 51532

ЖЕТИШИМ

Билимлиге тыйгъыч жокъ

22-чи апрельде КъМКъУ-ну ректору Барасби Карамурзов, юридический факультетни доценти Тимур Тенов, деканы Мурат Гукепшоков эм юрфакны студентлери Апшаланы Марина, Гайыланы Рамазан эм Марьяна Карданова республикалы газетлени корреспондентлери бла тюбешгендиле. Бу тюбешиуню сылтауу уа бек къууанчлы эди: башында айтылгъан студентлени командалары Ф.Ф.Мартенс атлы гуманитар праводан Битеуроссей конкурсда экинчи жерни алгъандыла. Мартенс урушну кезиуюнде мамыр жамауатны эркинликлерин тохташдыргъан алимди.

Конкурсну заочный туруна 74 команда къатышхандыла. Аладан кючлюрек онбешиси очный тургъа сайланнгандыла. Заочный тургъа КъМКъУну командасын хазырлаугъа Муаед Хабачиров уллу къыйын салгъанды.

Бизни студентлерибиз Москвада эм Санкт-Петербургда къырал университетлени эм ЮФУ-ча, РУДН-ча атлары айтылгъан вузланы студентлерин хорлаялгъанлары бек уллу жетишимди. Команданы тренери Тимур Тенов айтханнга кёре, Подмосковьеде «Яхонты» курортда студентле бла тренерле башха жерледе жашагъандыла, бир бирлери бла жаланда жюри кёрюп тургъанлай сёлешалгъандыла.

Ректор Барасби Карамурзов экинчи жерни бек уллу жетишимге санагъанын айтханды. Ол, КъМКъУ Россейни жюз айырмалы вузларыны тизмесине киргенин чертип, мындан ары да университетни аты иги бла айтдырылып турургъа керекди, дегенди. «Не вуз, не факультет къысха заманны ичинде бийик даражагъа чыгъалмайдыла. Дунияда белгили окъуу юйле шёндюгю сыйлы атларына жюз жылла бла келгендиле. Алай юридический факультет онбеш жылны ичинде аягъы юсюне туралгъаны кимге да баямды»,-дегенди. Факультетни деканы Мурат Гукепшоков а: «Бизни юрфакны бошагъанла республикада да, Россейни уллу шахарларында да кеслерини жерлерин тапхандыла»,- дегенди.

Конкурс 14-чю апрельден башланып, 18-чи апрельде бошалгъанды. Тёрт кюнню эрттенликде сагъат тогъуздан ингирде сагъат тогъузгъа дери интеллектуал эришиуле тохтамай баргъандыла. Не букъдурур кереклиси барды, арт жыллада Россейде Кавказгъа кёз къарам бир кесек осалгъа тюрленнгенди. Ол алай болуп тургъанлай да, финалгъа чыкъгъан эки командадан бири бизники болгъанды. Ол а студентлерибизни билимлери терен болгъанын кёргюзтеди.

Дагъыда къууандыргъан бир шарт-командада ючеуленден экиси таулуладыла. Айырмалы студентлени преподавательле сайлагъандыла. Аланы билимлери башхаладан эсе терен эди да, конкурсха аны ючюн къатышхандыла. Шёндюгю дунияда, кертиси бла да, билимли адамны жолун бир киши да кесаллыкъ тюйюлдю.

Гайыланы Рамазан айтханнга кёре, конкурсну бек къыйын турлары биринчиси эм жетинчиси болгъандыла. Биринчисинде студентле конкурс театр маталлы къуралгъанын къыйналып ангылагъандыла. Роль оюнлагъа тюшюннген тынч тюйюл эди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

СУРАТДА: (солдан онгнга) Гайыланы Рамазан, Марьяна Карданова, Апшаланы Марина эм доцент Тимур Тенов.

Суратны **Э.Караева** алгъанды.

Коррупцияны аркъа сюегин сындырыргъа таукелдиле

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Ол оюмну андан ары айныта, Руслан Абазов былай айтханды:

- Россейни къыраллыгъын кючлеуню кезиуюнде коррупциягъа къажау кюреш баш борчладан бирлериди. Программаны тамамлауда къуру сёз айтыу угъай, шарт ишле керекдиле. Бек алгъа уа КъМР-ни Ич ишлерини министерствосу, прокуратурасы аманлыкъчылыкъны бу тюрлюсюне къажау кюрешни къолгъа бирден алыргъа борчлудула. Ала бла бирге уа улутха алыуну жолун ахыры бла да къурутургъа битеу министерствола, ведомствола тири къатышыргъа, ол борчну тамамларгъа болушургъа тийишлидиле.

Коррупция, жаланда гражданланы эркинликлерине уллу заран келтирип къоймай, республиканы экономикасына къоркъуу салады. Къалай тюрлю айтсакъ да, башын жабаргъа кюрешсек да, улутха алыу кенг жайылгъанды. Ол бютюнда право низамны сакълаучу органлада къоркъуулу болгъанын ачыкъ айтыргъа керекбиз. Анга айырып уллу эс бурулургъа керекди. Хар жерде кеси къоркъуусузлукъларыны бёлюмлери къуралгъандыла. Ала, коррупцияны кенг жайыла баргъанын ангылап, кеслерини борчларын бет жарыкълы толтурургъа тийишлидиле. Бу борчну тамамлауда кадрланы сайлауну, аланы ишге салыуну жууаплылыгъын ведомствола не аз да эслеринден кетерирге керек тюйюлдюле.

Сёзюню ахырында Руслан Исмелович РФ-ни Президентине сайланнган Дмитрий Медведев, къуллугъуна киргенлей, коррупциягъа къажау кюрешни къолгъа къаты аллыгъын айтханды. Ол вопросха, сёзсюз, Къырал Думада къараллыкъды, анда тийишли закон къабыл этилсе, биз аны жашауда алжаусуз бардырыргъа таукелбиз, дегенди.

Докладланы сюзюуге къатышханла программаны къабыл кёргенлерин айтхандыла, анда белгиленнген мадарланы жашауда бардырыргъа хазырлыкъларын чертгендиле. Сёз ючюн, КъМР-ни прокурору Олег Жариков кесини сёзюнде коррупциягъа къажау кюрешде профилактика мадарланы магъаналарына айырып эс бургъанды. Аны бла бирге ол къырал властьны, гражданланы сейирлерине заран келтирген аманлыкъчылыкъгъа къажау кюрешге прокуратура дайым къайгъырып тургъанын чертгенди. «Бизни аллай уллу эс бургъаныбызны хайырындан 2007 жылда законнга 550 бузукълукъ этилгени ачыкъланнганды, 2008 жылны 1-чи кварталында ол жаны бла хал хазна тюрленмегенди. Биз башда айтылгъан программаны жашауда бардырыугъа кесибизни тийишли юлюшюбюзню къошаргъа хазырбыз. Эндиге дери ол жаны бла тамамлагъан ишлерибизге жангыдан къарап, законлукъну кючлеуню шарт борчларын этерикбиз»,-дегенди.

Болсада Парламент тынгылаулагъа къатышханланы бир-бирлерини оюмлары доклад этгенлени айтханларына келишмеген кезиуле болгъандыла. Сёз ючюн, КъМР-ни Баш сюдюню Председатели Юрий Маиров власть органланы коррупциягъа къажау кюрешни профилактикадан башлагъанларын тюзге санамайды. Ол акъыл этгенден, бу къуралгъан халны тюзетиуге ала кимден да бек къайгъырыргъа керекдиле. Сюд производствону ачыкъ этиуню юсюнден закон жашауда бардырылып башласа, улутхачыланы халкъгъа баям этерге къолдан келликди.

Программаны сюзюуге КъМР-ни Парламентини Председатели Бечелланы Илияс, аны заместительлери Людмила Федченко, Натби Бозиев, КъМР-де МВД-ны келечиси Аслангери Табухов, Къабарты-Малкъар къырал университетни кафедрасыны таматасы Тимур Тенов эм башхала тири къатышхандыла. Къалай-алай болсада, коррупциягъа къажау таукел кюреш бардырыргъа кереклисин барысы да бир аууздан айтхандыла. Ол ишге парламент тынгылаулада сюзюлген эм къабыл этилген уллу Программа «2008-2010 жыллада КъМР-де Коррупцияны профилактикасы» деген программа - себеплик этеригин чертгендиле.

ТЕММОЛАНЫ Мухадин.

Семинар

Жангы амалланы хайырлана

КъМКъУ-ну устазланы билимлерин ёсдюрген институтуну башланнган классланы кафедрасыны башламчылыгъы бла ары курслагъа жюрюген жаш устазланы сынауларын ёсдюрюр мурат бла жыл сайын алагъа деп шахар школлада ачыкъ дерсле, мастер-класслa бардырыладыла.

Бу кюнледе Нальчикни биринчи номерли гимназия-школуну малкъар тилден бла адабиятдан устазы Къонакъланы Люба семинарны чеклеринде ачыкъ дерс бергенди. Ары огъарыда сагъынылгъан кафедраны тамата преподаватели Байзуллаланы Лариса, филология илмуланы кандидаты Габаланы Асият, элледен, шахардан да башланнган классланы устазлары келгендиле.

Дерс биринчи классда баргъанды. Сабийле окъуу жылны аллындан башлап бюгюннге дери ана тиллеринде неге юйреннгенлерин кёргюзтгендиле. Тауушланы харфладан башхалыкъларын, ала къаллайлагъа юлешиннгенлерин да айтхандыла.

Фонетиканы биринчи классда окъугъанлагъа юйретген алай тынч тюйюлдю. Болсада бу устаз кесини муратына жетгенди дерге боллукъду. Шахар школда окъугъанла малкъар тилде алай иги сёлешгенлери, юйге берилген назмучукъну да барысы да кёлден билип келгенлери ала ана тиллеринде бардырылгъан дерсге уллу кёллю болмагъанларын кёргюзтеди.

Окъуучула жылны кезиулерин иги айыра билгенлери да ачыкъланнганды. Дерсни бу бёлюмюн а устаз «Онеки ай» деген жомакъ бла байыкъландыргъанды.

Дерс методика жаны бла къуралыулу бардырылгъанды. Андан кёп затха юйреннгенлерин жаш устазла да белгилегендиле. Сабий саддан кёп болмай келген къызчыкъланы, жашчыкъланы малкъар тилде алай шатык сёлешгенлеринде устазны къыйыны болгъанын айтхандыла.

Ол кюн къонакъла бу школну устазы Диналаны Светлананы классдан тышында ишине да къарагъандыла. Анга уа башланнган классланы сабийлери барысы да къатышхандыла. Окъуучула «Жаныуарланы дуниясын» кёргюзте, нарт сёзлени, айтыуланы хайырланып, игиликге хар заманда да игилик бла тюберге кереклисин белгилегендиле.

Бу дерсде сабийле, ахшыны, аманны айыра билгенлерин кёргюзтгенден сора да, биринчи классдан бери аланы сёлешиу тиллери къалай ёсгенин, байыкъланнганын ачыкълагъандыла. Къонакъланы Люба уа ол кюн окъуучуланы тил байлыкъларын ёсдюрюуге деп жарашдыргъан проектине кёре оюн халда «Акъылтокъмакъла» деген саналгъандыла. Былайда Кенжеден келген сабийле онглуракъ болгъандыла.

Конкурсну ючюнчю кесегинде уа окъуучула жууап этерик темаларын кеслери сайлагъандыла. Ала нарт сёзлени, жууукълукъну белгилеген сёзлени, белгили адамланы юслеринден соруулагъа жууапла бергендиле.

Эришиуню ахыр кесегинде окъуучула тийишли жууапла берирча темала кёп эдиле. Сёз ючюн, ала малкъар тил бла адабият, фольклор, халкъны жарыкъландырыучулары, белгили адамла бла байламлы болгъандыла. Мында да, билими бла айырмалы болгъанын, школланы арасында быллай конкурсла дагъыда бардырыла турлукъларын айтханды.

Кертиди, Люба Аскербиевна эришиуню оюн халда бардыргъанды. Болсада «Быллай оюнла окъуучуланы билимлерин ачыкъламайдыла» деген оюмну уа тюзге санамазгъа боллукъду. Люба Аскербиевнаны ишине сюймеклиги, аны бла бирге ол кюн, ишлеген сабийлени билимлери ачыкъланнгандан сора да, устаз окъуучуларын къалай юйретгени кёзге туура кёрюнюп турады. Бизни школларыбызда малкъар тилни окъутуу ол халда бардырылса, жарсыула азыракъ боллукъларын а 28-чи номерли школну устазы Чочайланы Хадижат, шахарны экинчи номерли НШДС-ны устазы Каркаланы Зухура, 63-чю номерли НШДС-ны устазы Геграланы Мариям, башхала да белгилегендиле.

Къонакъланы Люба дерс берген кезиу.

эришиуню да бардыргъанды. Анга Кенжени жыйырманчы эм Нальчикни онекинчи номерли школларыны тамата классларыны окъуучулары къатышхандыла. Кенжечиле (устазлары Тюбейланы Сафият Иссаевна) «Билляча» деген, онекинчи номерли школну келечилери уа (устазлары Тёппеланы Асият) «Айсурат» деген командалары бла келгендиле.

Эришиуню биринчи кесегинде окъуучула устаз башлагъан нарт сёзлени андан ары айтып, аланы билгенлерин бла къалгъанларын кёргюзтгендиле. Оюнну бу кезиуюнде эришгенлени баллары тенг болгъанды. Экинчисинде уа окъуучула къабыргъада кёрген суратларына кёре сёзле жазаргъа керек эдиле. Аланы къайсылары кёбюрек жазса да, хорлагъаннга ала да окъуучуланы теманы кеслери сайлар онглары бар эди. Аны бла бирге соруугъа тюз жууап берселе, къаллай бир балл аллыкълары да къангада кёргюзтюлюп тургъанды.

Былайда Кенжени школундан келген сабийле кеслерине тынч жолну сайламагъанларын айтырчады. Малкъар тил бла адабият деген бёлюмню соруулары барысы да алагъа тюшгенди. Окъуучула кеслерини школларындан башха жерде болгъанларына, кеслери танымагъан устаз бла ишлегенлерине да къарамай, берилген ишни тынгылы этгендиле. Бу бёлюмде ала бир халат да жибермегенлери барысын да къууандыргъанды.

Алай бла «Билляча» хорлагъанды. Жюрини таматасы Байзуллаланы Лариса да бу къауум бюгюн, кертиси бла

Ахырында школгъа келгенлеге аны директору Лидия Алиевна Ордокова ыразылыгъын билдиргенди. Ол таматалыкъ этген окъуу юйде малкъар тилни окъутуугъа уллу кёллюлюк болмагъанын, мындан арысында да дерследе жангы инновация амалланы хайырлана ишлерча онгла къураллыкъларын да чертгенди.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Суратны **ХОЛАЛАНЫ Марзият** алгъанды.

ЖЫЙЫЛЫУ

Ветеранланы болушлукълары бла

Элбрус районда ич ишлени бёлюмюнде биринчи ветеран организацияда эллиден артыкъ адам барды. Ала кёп жылланы ичинде аманлыкъчылыкъгъа къажау кюрешгендиле. Ала, пенсиягъа чыкъгъандан сора да, биригип, право низамны сакълаучу органланы алларына салыннган борчланы тамамларгъа къолларындан келгенича юлюш къошадыла.

Ветеранла бу кюнледе болгъан жыйылыуларында жылны ичинде этген ишлерини эм келир заманнга борчларыны юслеринден сёлешгендиле. РОВД-ны начальнигини ветеранланы эм энчи составны ишлери жаны бла болушлукъчусу Байкъазыланы Назир жыйылыуда этген докладында жамауат организация арт кезиуде ишни къолгъа таукел алгъанланы юсюнден айтханды. Властьны жер-жерли органлары, районну башха организациялары бла урушну эм урунууну ветеранларыны советы, пенсионерлени союзу бла байламлыкъ кючленнгенди.

Ветеран организацияны адамлары айырыу кампанияны кезиуюнде жамауат къоркъуусузлукъну жалчытыугъа тири къатышхандыла. Ала законлукъ эм право низамны кючлерге, акъылбалыкъ болмагъанла право низамгъа бузукълукъ этмезлери ючюн къайгъыра, профилактика мадарла этгенлей турадыла, бир аманлыкъ ишни ачыкълагъандыла. Ол тюрлю борчлагъа юлюш къошханланы барысына да РОВД-ны начальниги ыспас этгенди. Бир-бир ветеранла милицияда жангыдан къуллукъ этип башлагъан жаш адамлагъа кеслерини иш сынауларын чомарт бередиле, алагъа насийхатчылыкъ этедиле.

Жыйылыуда организацияны ишине дайым болушуп тургъанланы - Владимир Новиковну, Улбашланы Юсюпню, Кумукъланы Азретни, Руслан Пиакартовну, Залийханланы Магометни, Балаланы Абдурахманны, Мамуколаны Саматны атлары уллу хурмет бла сагъынылгъандыла. Право низамны сакълаучу органланы ветеранларыны кёбюсю башха тюрлю ишледе уруна эселе да, кеслерини баш борчларына уа ич ишлени район бёлюмюне болушууну санайдыла.

КъМР-ни ич ишлерини министрини болушлукъчусу Борис Думаевни биринчи ветеран организациягъа дайым болушуп тургъаныны юсюнден жюрек ыразылыкъда айтылгъанды. Аны хайырындан ветеранла къошакъ халда социальный льготала аладыла. Кемчиликлени юслеринден да сёз баргъанды жыйылыуда. Бек алгъа бир-бир ветеранланы организацияны ишине иги тири къатышмагъанлары белгиленнгенди. Жамауат организацияны кесини энчи мекямы болмагъаны чертилгенди.

Борис Думаев жыйылыуда сёзюнде ветеранланы бир ниетлиликге, иш кёллюлюкге чакъыргъанды. Ала милицияда ишлеп башлагъанлагъа жангы погонланы, чынланы къууанч халда бериу, къуллукъларына кертичи болуу дегенча жумушла бардырыуну бютюнда иги тёрелерин жангыртыргъа, жашауда бардырыргъа керек болгъанларын эсге салгъанды. «Ол заманда», - дегенди ол, ич ишлени органларында ишлеуню даражасы ёсерикди.

Жыйылыуну ишине КъМР-де МВД-ны ветеранларыны советини председателини болушлукъчусу Залимгери Мирзоев къатышханды.

Къаралгъан вопросха тийишли кёре бегим къабыл этилгенди. Анда ветеран организацияны ишин андан ары игилендириуню шарт мадарлары белгиленнгендиле.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Конгресс

Жаш алимле кенгешгендиле

Бу кюнледе КъМКъУ-ну Минги тауну тийресинде орналгъан окъуу-илму арасында жаш алимлени «Перспектива» деген 11-чи халкъла аралы конгресслери бардырылгъанды. Быйыл анга Россейни битеу субъектлеринден, Азербайджандан, Белоруссиядан, Къазахстандан, Великобританиядан, Германиядан, Къытайдан беш жюзге жууукъ адам къатышханды.

КъМКъУ-ну ректору Барасби Карамурзов, конгрессни ача, форумгъа келгенлени асламысы «Перспективаны» биринчи жыйылыууна студент неда аспирант заманларында къатышханлыкъгъа, бюгюнлюкде аланы илму даражалары болгъанларын чертгенди. Мындан ары да форум жангы тинтиулени сынагъан, илму кадрланы хазырлагъан жер болуруна ийнаннганын айтханды.

Конгрессни кезиуюнде жаш алимле онеки секцияда докладла этгендиле: химиядан, биологиядан, экологиядан эм башха илмуладан. «Перспектива» бир акъыллы шуёхла табаргъа болушады. Анга къатышханланы араларында бери онбиринчи кере келгенле да бар эдиле.

Форумну Къабарты-Малкъар къырал университет, Шимал Кавказны студентлерини Ассоциациясы, КъМКъУ-ну жаш алимлерини союзу къурагъандыла. Аланы баш муратлары - жаш алимлени чыгъармачылыкъларын айнытыу, тинтиуле бардырыуда болушлукъ этип, шёндюгю илмуда болгъан проблемаланы кетериуге тартыу, илму иш бла кюрешиуню кенгертиудю.

Бизни корр.

Билимлиге тыйгъыч жокъ

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Жетинчи тур да конкурс «обвинение-защита» оюнча баргъанды. Жарсыугъа, бизникиле «обвинительле» эдиле. Абшаланы Марина: «Даулагъандан эсе къоруулагъан тынчды. СНГ-ны право вопросла жаны бла регион советниги Патрик Занд-жюриге кирген тогъузауландан бири бизни командабызгъа бюсюрегенин айтып, чёб а бизге тапсыз тюшгенине женгдиргенди», - дегенди.

Мартенс атлы конкурс жыл сайын бардырылады. Бизни университет анга экинчи кере къатышханды-былтыр эм быйыл. Былтыр тарыхда къалырча жетишимлери болмагъанды, быйыл а эки жерден бирин алып къайтханды.

Юрфакны студент советини башчысы Занкишиланы Вадим бизни команда конкурсда, кертиси бла да, айырмалы болгъанын белгилегенди.

- Нальчикге жетгенибизде, вокзалда бизни гюлле бла университетден делегация сакълап тура эди. Аны кёргенибизде, бек къуаннган эдик, - дегенди Абшаланы Марина.

Кертиси бла да, билимди дунияны жартыхан. Бу къууанчлы жыйылыудан биз барыбыз да кёлленип кетгенбиз. Жаш адамларыбызны билимлери бар эсе, ала китапланы арымай-талмай окъуй эселе, тамблагъы кюн барды, ол жарыкъды.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Карате

Ростовдан - онбеш саугъа бла

Он-онбеш жыллары болгъан сабийлени араларында каратеден Юг федеральный округну Дондагъы Ростовда бардырылгъан биринчилигинде бизни республиканы жаш спортчулары махтаулу болгъандыла. Анда ала онбеш саугъа алгъандыла.

Къызланы араларында кеси ауурлукъларында биринчи жерлеге тырнауузчу Фарида Шогенова бла Тёбен Акъбашдан Азина Умарова тийишли болгъандыла. Жашладан алчы жерлеге Тырнауздан Къочхарланы Тимур эм тёбенакъбашчыла Азрет Шидаков бла Темиркан Умаров чыкъгъандыла. Экинчи жерлени тырнауузчу спортчу Али Махмудов эм Тёбен Акъбашдан Сатаней Кандрокова, Асият Шомахова, Азамат Шидаков, Аслан Уначев алгъандыла. Игорь Могилевец, Малкъондуланы Алан, Расул Авдуев (Тырнауз) эм Асланбек Шомахов бла Хажумар Кандоков (Тёбен Акъбаш) ючюнчюле болгъандыла.

Жаш спортчулагъа эришиулеге барыргъа Элбрус районну Жаш тёлю, физкультура эм туризм жаны бла къырал комитетини башчысы Жаппуланы Магомет, Тырнауузну шахта къурулуш управлениясыны таматасы Мызыланы Мухтар эм предприниматель Макытланы Юрий болушхандыла.

А.ТАЛАЕВ.

Конкурс

Фахмулу къобузчуланы атлары айтылгъанды

Миллет къобуз сокъгъанланы Кураца Каширгова атлы регинальный конкурсуну республикалы кесеги бошалгъанды. Аны КъМР-ни Культура эм информация коммуникациялa министерствосу къурагъанды эм бардыргъанды.

Миллет къобузла сокъгъанла юч къауумгъа юлешиннген эдиле. Алагъа жыл санлары онтёртден онтогъузгъа дери жетген къызла бла жашла къатышхандыла. Бек абаданла уа Бахсан райондан келгенле эдиле. Конкурсантланы хар бири да экишер-ючюшер макъамны сокъгъанды.

Жюрини къауумуна республикада белгили музыкантла бла алимле киргендиле: къырал филармонияны симфония оркестрини дирижёру Борис Темирканов (председатель), КъМР-ни Гуманитар тинтиуле институтуну эм республикада РАН-ны илму арасыны тамата илму къуллукъчусу Анжела Гучева, СКГИИ-ни культура эм искусство колледжини халкъ инструментле бёлюмюню заведующиси Мадина Каширгова, къобузчу, РФ-ни сыйлы артисти Заудин Хапажев эм башхала.

Юч сагъатдан артыкъ заманны баргъан республикалы конкурсда хорлагъанланы атлары белгили болгъандыла. Ала Нальчикден Б. Иванов, (ол биринчи жерге тийишли болгъанды, кеси да СГКИИ-ни студентиди), Зольск райондан Э. Курашинова (экинчи жер), ючюнчю жерге уа Прохладна райондан Л. Нахушева эм З. Гендугов чыкъгъандыла. Къобуз согъуу жаны бла усталыгъын региональный конкурсда 27-чи номерли орта школда окъугъан Малкъондуланы Ахмат да кёргюзтюрюкдю.

Ол кюн сахнагъа чыкъгъан инструмент ансамбльлени арасында «Хатти» эм «Шикапшина» да айырмалы болгъандыла. ЮФО-ну конкурсуна ала да къатышырыкъдыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

СУРАТДА: СКГИИ-ни конкурсха къатышхан культура эм искусство колледжини студенти Диналаны Лейла.

Суратны автор алгъанды.

БРИФИНГ

Юйюр инспекторла да ишге къошуллукъдула

Бу кюнледе КъМР-де МВД-да бардырылгъан брифингде сёз аманлыкъчыланы жолларын кесиуню эм право низамны кючлеуню юсюнден баргъанды. Аны ишине Ич ишлени министерствосунда участка уполномоченныйлени ишлерин къурау жаны бла бёлюмню начальниги, милицияны полковниги Алик Шоров, министерствода лицензия алыргъа эркинлик бериу жаны бла ишлени бёлюмюню къуллукъчусу, милицияны подполковниги Светлана Тишина къатышхандыла.

Ала республиканы шахарларында, эллеринде законлукъну кючлеуде, право низамны тийишли даражагъа кётюрюуде участка уполномоченныйлени борчларыны юсюнден айтхандыла, орамлада, жашау юйледе аманлыкъчыланы жолларын кесиуню къаллай мадарлары этилгенлерине айырып эс бургъандыла. Артыкъда жаш тёлю бла ишлеу бюгюнлюкде баш борчладан бирлери болгъанын чертгендиле.

«Жаш тёлю наркотиксиз» деген чакъырыуну жашауда бардырыу бюгюнлюкде атааналадан, устазладан, право низамны сакълаучу органладан биригип ишлеуню излейди. Бу борчну тамамлауда КъМР-де МВД-да къуралгъан Жамауат совет магъаналы иш этгенин белгилей, жаш адамланы адеп-къылыкъгъа юйретиуде элледе иймамла да кёп иш эталлыкъларын айтхандыла брифингге къатышханла. Ичгиге кеслерин бергенлени, къарар кишилери болмай къалгъан жаш адамланы юслеринден тийишлисича къайгъырылмай, жамауат жашауда тынчлыкъ, ырахатлыкъ болурун жалчытыргъа къолдан келмезлиги баямды, дегендиле.

Брифингде милицияны школ инспекторларыны ишлерини юсюнден да тынгылы айтылгъанды. Алик Музакирович ала кеслерини борчларын жетишимли толтургъанларын белгилегенди. Аланы юслери бла Нальчик шахарны школларында бузукъчуланы, низамгъа сыйынмагъанланы, аманлыкъ ишлеге къатышханланы, наркоманиягъа берилгенлени тохташдырыргъа, ала бла энчи юйретиу иш бардырыргъа тынчыракъ боллугъун эсге сала, энди Бахсан, Прохладный, Нарткъала,Майский шахарлада да аллай инспекторла боллукъларын билдиргенди.

Андан сора да, Ставрополь крайдан юлгюсю бла Къабарты-Малкъарда юйюр инспекторла къураллыкъларын айтханды. Ала къыйын юйюрлени жашау болумларына къарарыкъдыла, аланы сабийлерин законсуз ишледен къорууларыкъдыла. Школ эм юйюр инспекторла, сёзсюз, бир бирлери бла байламлыкъда, ата-анала эм педагогла бла келишиулюкде къуллукъ этерикдиле.

Экстремизмни, терроризмни жолун кесиуде адамланы къолларында законсуз сакъланнган сауутланы аланы иелери кеси ыразылыкълары бла келтирип берирча этиуню, алагъа нохтабау халда ахча тёлеуню магъанасыны юсюнден Светлана Тишина шарт юлгюге келтирип айтханды. Айхай да, ол КъМР-ни Правительствосуну бегимине тийишлиликде 1-чи апрельден 1-чи майгъа дери бардырылгъан «Оружие» операцияны магъаналылыгъын чертгенди. Сёз ючюн, 18-чи апрельге республиканы адамлары 289370 сом багъасы сауут келтирип, ич органлагъа бергендиле. Ала ючюн ахча нохтабау алгъандыла.

Ахырында брифингге къатышханла журналистлени соруууларына жууап бергендиле.

ЛУКЪМАНулу М.